

Schloss Hof

ODDYCH PO CISÁRSKY

MIMORIADNA VÝSTAVA „SISI – ŽENA A PANOVNÍČKA“

CVIČENIA PRE 2. STUPEŇ ZÁKLADNÝCH ŠKÔL

Vážená pani pedagogička,
vážený pán pedagóg,

na nasledovných stranách nájdete životopis cisárovnjej Alžbety, ktorý je rozdelený na 6 častí. Látku môžete žiakom a žiačkam priblížiť prostredníctvom stanovišť.

Návrh na vytvorenie stanovišť:

Rozmiestnite šesť častí textu po triede a žiaci(-čky) môžu individuálne alebo v skupinách navštíviť tieto jednotlivé stanovištia, na ktorých sa dozvedia rôzne zaujímavosti zo života cisárovnjej. Na záver doplnia chýbajúce slová do cvičenia, ktoré nájdete na konci tohto dokumentu. Texty môžete aj rozmnožiť, aby každé dieťa mohlo dostať svoje vlastné zadanie.

Návrh a koncept: Mag. Elisabeth Jonasch-Preyer a Mag. Georg Lobner
Grafická úprava: Birgit Rieger, www.br-design.at

Obr.: Cisárovná Alžbeta, olej na plátne, Josef Matthäus Aigner, 1868.
© Schloß Schönbrunn Kultur- und Betriebsges.m.b.H./ Fotograf: Alexander Eugen Koller

Schloss Hof

ODDYCH PO CISÁRSKY

ČASŤ 1

CISÁROVNÁ A KRÁĽOVNÁ

Obr. 1: Krčah, cínový pohár, mešec na peniaze a zoznam mien zo slávnostnej ceremónie umývania nôh v roku 1884.

Alžbeta bola rakúskou cisárovnou a uhorskou kráľovnou v období 19. storočia.

Jej hlavnou úlohou bolo:

- 1) priviesť na svet deti,
- 2) po boku manžela Františka Jozefa I. prijímať štátne návštevy, otvárať výstavy a podieľať sa na náboženských slávnostiach
- 3) a taktiež navštevovať nemocnice, detské domovy a vzdelávacie inštitúcie.

Ženy sa v 19. storočí nemali miešať do politiky. Alžbetin manžel cisár František Jozef I. vládol vo svojej ríši absolutisticky, čiže bez zástupcov ľudu. To platilo aj v Uhorskom kráľovstve. V tejto časti ríše sa šľachtici počas revolúcie v roku 1848 síce pokúsili vzoprieť absolutistickej vláde, no neuspeli. Stratili tým aj svoje staré práva. František Jozef, tušiaci nepriateľskú náladu, sa preto v Uhorsku ani nechcel nechať korunovať.

Obr. 2: Alžbeta ako uhorská kráľovná na pohľadnici podľa historickej fotografie od Giovanniho Horvatha podľa Emila Rabendinga, 1867.

Cisárovná sa však o Uhorsko veľmi zaujímala. S jej pomocou prišlo v roku 1867 k takzvanému vyrovnaniu, vďaka ktorému v Uhorsku opäť vstúpila do platnosti ústava. Ľudoví predstavitelia sa tak mohli podieľať na vláde v krajine. Vyrovnaním vznikla dualistická monarchia Rakúsko-Uhorsko.

Schloss Hof

ODDYCH PO CISÁRSKY

ČASŤ 2

ROKY MLADOSTI A ZASNÚBENIE

Obr. 3: Alžbeta s hermélínovou pelerínou, olejomalba, anonym, okolo roku 1854.

Alžbeta sa narodila 24. decembra 1837 v Mníchove v Bavorsku. Tento kraj je dodnes súčasťou Nemecka a nachádza sa na juhu krajiny. Alžbetini rodičia boli bavorský vojvoda Max a vojvodkyňa Ludovika.

„Sisi“ bola spolu so svojimi siedmimi súrodencami vychovávaná veľmi slobodne, „dvorná etiketa“ (prísne pravidlá správania) vo Viedni im bola neznáma.

V zime prebývala rodina v mestskom paláci v Mníchove a leto trávil na zámku Possenhofen na Štarnberskom jazere v Bavorsku.

Obr. 4: Zámok Possenhofen.

František Jozef, Alžbetin neskorší manžel, sa narodil v roku 1830 vo Viedni, kde aj vyrastal. Bol synom vojvodu Františka Karola a vojvodkyne Žofie, ktorí ho od raného detstva pripravovali na úlohu cisára prísnu vojenskou výchovou.

Obr. 5: Palác Hofburg, Viedeň.

Cisárska rodina mala vo Viedni dva zámky: počas zimných mesiacov prebývala v paláci Hofburg v centre mesta a v lete na zámku Schönbrunn. Cez prázdniny navštevovali mestečko Bad Ischl v Alpách.

Obr. 6: Busta cisára Františka Jozefa, sadrový model, Johann von Halbig.

Bad Ischl je dodnes významným kúpeľným mestom v Hornom Rakúsku. Tu boli v roku 1853 oznámené zasnuby 24-ročného rakúskeho cisára Františka Jozefa a jeho sesternice 15-ročnej bavorskej princeznej Alžbety, nazývanej Sisi. Ich matky, vojvodkyňa Žofia a vojvodkyňa Ludovika boli sestry. Do svadby sa musela nevesta veľa naučiť, aby bola pripravená na úlohu budúcej cisárovnej Rakúska. Snúbenci získali od ženíchovej matky vojvodkyne Žofie ako svadobný dar skvostnú vilu v Bad Ischli, nazývanú Cisárska vila. Potomkovia cisárovnej Alžbety a cisára Františka Jozefa tam bývajú dodnes.

Obr. 7: Cisárska vila v meste Bad Ischl.

Schloss Hof

ODDYCH PO CISÁRSKY

ČASŤ 3

CISÁRSKA RODINA

Obr. 8: Arcivojvodkyňa Žofia na smrteľnej posteli, akvarel, Parabás, 1857.

František Jozef a Alžbeta mali 4 deti. Ich prvorođená **Žofia** zomrela už ako 2-ročná (1855 – 1857).

Počas nasledujúcich rokov prišla na svet ďalšia dcéra **Gizela** (1856 – 1932) i jeden syn, korunný princ **Rudolf** (1858 – 1889). Obe deti vyrastali pod dohľadom ich starej matky vojvodkyne Žofie a rozumeli si veľmi dobre.

O niekoľko rokov neskôr porodila Alžbeta ešte jednu dcéru, **Máriu Valériu** (1868 – 1924). Táto dcéra sa narodila v Uhorsku a bola jediným dieťaťom, ktoré smela cisárovná vychovávať sama. Preto ju volali „jediná“.

Obr. 9: Cisárska rodina v zámockom parku Gödöllő, olejomalba, Vinzenz Katzler, 1882.

Schloss Hof

ODDYCH PO CISÁRSKY

ČASŤ 4

ŠPORT A KRÁSA

Obr. 10: Cisárovná Alžbeta, olej na plátne, Josef Matthäus Aigner, 1868.

Cisárovná Alžbeta bola známa pre svoju krásu. Veď pre ňu aj tvrdo „pracovala“: denne svedomito cvičila a držala prísnu diétu. Pri výške 172 centimetrov vážila zväčša medzi 46 až 50 kilogramov.

Vlasy jej siahali po kolená a denne jej ich služobníci niekoľko hodín česali. Veľmi rada nosila vo vlasoch diamantové ozdoby v tvare hviezdíc.

Obr. 11: Cestovná toaletná súprava cisárovnej, výrobca Charles Odier, Paríž, okolo roku 1900.

Obr. 12: Letné šaty cisárovnej Alžbety z garderóby na ostrove Korfu.

Cisárovná bola náruživou športovkyňou. Patrila k najlepším jazdkyniam v Európe a zúčastňovala sa aj na náročných poľovačkách. Na svojich cestách podnikala rada dlhé prechádzky po novom okolí.

Keď Sisi časom zostarla, nechcela byť viac fotografovaná ani portretovaná.

Preto si pred tvárou často držala vejár.

Obr. 13: Cisárovná Alžbeta pri jazde v parku, olejomalba, Franz Adam, 1857.

Schloss Hof

ODDYCH PO CISÁRSKY

ČASŤ 5

CESTOVANIE A KORFU

Obr. 14: Cisárovná Alžbeta na jachte „Miramare“, L. Ruckgraber, 1907.

Alžbeta často cestovala. Reprezentačné cesty ju zaviedli do mnohých korunných krajín monarchie. Rada cestovala do Uhorska, ale aj do cudzích krajín ako Anglicko a Írsko, pretože sa tu mohla zúčastniť na veľkých poľovačkách.

Zo zdravotných dôvodov navštevovala rôzne kúpeľné miesta a podnikala aj vzdelávacie cesty, napríklad do Grécka. Cisárovná využívala ako dopravné prostriedky vtedy modernú železnicu a taktiež lodnú dopravu.

Sisi milovala Grécko a na ostrove Korfu si nechala postaviť zámok „Achilleion“. Toto sídlo bolo pomenované po Achillovi, cisárovninom obľúbenom hrdinovi z gréckej mytológie.

Cisárovná, ktorá mimochodom plynule hovorila po grécky, trávila svoje pobyty na Korfu písaním básní a podnikala dlhé prechádzky.

Obr. 15: Socha Achilla na zámku Achilleion na Korfu.

Schloss Hof

ODDYCH PO CISÁRSKY

ČASŤ 6

NESKORÉ ROKY

Cisárovná Alžbeta bola dňa 10. septembra 1898 na jednej zo svojich ciest zavraždená.

Na promenáde Ženevského jazera vo Švajčiarsku ju napadol taliansky anarchista Luigi Lucheni, pričom ju bodol pilníkom. Cisárovná zomrela krátko potom na následky zranenia.

Jej telo bolo vlakom prevezené do Viedne a cisárovná bola pochovaná v Kapucínskej hrobke, rodinnej hrobke Habsburgovcov.

Dožila sa veku 60 rokov.

Obr. 16: Skladací snečník cisárovej Alžbety z čiernej čipky.

Obr. 17: Čierny čipkový vejár z vlastníctva cisárovej Alžbety.

Po tragickej smrti cisárovej bolo na jej počesť postavených veľa pamätníkov.

Väčšina z nich vznikla vo vtedajšom Uhorsku, napokon bola Alžbeta práve v tejto časti monarchie veľmi obľúbená.

Ale aj vo Viedni sa nachádza jeden z jej najznámejších pamätníkov, a to v mestskom parku Volksgarten pri paláci Hofburg.

Dodnes sú ľudia fascinovaní touto krásnou a svojráznou osobou. Na tému „Sisi“ existuje množstvo filmov, dokumentov a kníh.

V paláci Hofburg je okrem toho dnes možné navštíviť jedinečné „Sisi múzeum“, v ktorom sa môžu návštevníci z celého sveta o cisárovej dozvedieť viac.

Obr. 18: Redukcia pamätníka cisárovej Alžbety, Hans Bitterlich, odhalenie pamätníka v parku Volksgarten vo Viedni, 1907.

Schloss Hof

ODDYCH PO CISÁRSKY

ZHRNUTIE ŽIVOTOPISU RAKÚSKEJ CISÁROVNEJ ALŽBETY (1837–1898)

Časť 1

Alžbeta (1837 – 1898) bola rakúskou _____ a uhorskou _____.

K jej úlohám patrilo priviesť na svet _____ a vítať _____.

Nemala sa miešať do _____. Jedenkrát to však urobila, keď išlo o _____.

Časť 2

Alžbeta sa narodila v _____ a so svojimi _____ súrodencami vyrastala veľmi slobodne.

Jej bratranec František Jozef vyrastal vo _____ a jeho matka ho od detstva pripravovala na úlohu _____.

Zásnuby Františka Jozefa a Alžbety sa konali v kúpeľnom meste _____. V tamojšej _____ dodnes bývajú potomkovia cisárskej rodiny.

Časť 3

Cisársky pár mal ____ deti : ____ dcéry a ____ syna.

Ich syn menom _____ sa mal po smrti otca stať cisárom.

Časť 4

Cisárovná veľa _____, aby si tým udržala štíhlu postavu.

Jej obľúbeným športom bolo _____.

Keď bola na cestách, chodila na dlhé _____.

Dlhé vlasy jej denne _____ a často v nich nosila _____.

Cisárovná nechcela, aby si ju ľudia obzerali, a preto si svoju tvár skrývala za _____.

Schloss Hof

ODDYCH PO CISÁRSKY

ZHRNUTIE ŽIVOTOPISU RAKÚSKEJ CISÁROVNEJ ALŽBETY (1837–1898)

Časť 5

Cisárovná Alžbeta podnikala cesty do _____ monarchie.

Jej najčastejšími dopravnými prostriedkami boli _____ a _____.

Na ostrove Korfu si nechala postaviť zámok _____.

Jej pobyty na ostrove využila na _____ a písanie _____.

Časť 6

Cisárovná Alžbeta bola obeťou atentátu v roku 1898 v _____.

Bola pochovaná v _____ vo Viedni.

Jeden z cisárovniných mnohých pamätníkov sa nachádza v parku _____ vo Viedni.

V paláci Hofburg vzniklo _____ na jej počesť.

Slová na doplnenie:

Časť 1: politika, štátni hostia, cisárovná, deti, Uhorsko, kráľovná

Časť 2: Bad Ischl, Mníchov, sedem, cisár, Viedeň, Cisárska vila

Časť 3: tri, Rudolf, štyri, jeden

Časť 4: športovať, vejár, jazdenie, prechádzky, diamantové hviezdice, česať

Časť 5: korunné krajiny, prechádzky, železnica, Achilleion, loď, básne

Časť 6: Kapucínska hrobka, Volksgarten, Ženeva, Sisi múzeum

Schloss Hof

ODDYCH PO CISÁRSKY

ZOZNAM OBRÁZKOV

Titulný obrázok: Cisárovná Alžbeta, olej na plátne, Josef Matthäus Aigner, 1868.

© Schloß Schönbrunn Kultur- und Betriebsges.m.b.H./ Fotograf: Alexander Eugen Koller

Obr. 1: Krčah, cínový pohár, mešec na peniaze a zoznam mien zo slávnostnej ceremónie umývania nôh v roku 1884.

© Schloss Schönbrunn Kultur- und Betriebsges.m.b.H./ Fotograf: Alexander Eugen Koller

Obr. 2: Alžbeta ako uhorská kráľovná na pohladnici podľa historickej fotografie od Giovanniho Horvatha podľa Emila Rabendinga, 1867. © Schloss Schönbrunn Kultur- und Betriebsges.m.b.H./ Fotograf: Mühlbauer

Obr. 3: Alžbeta s hermelínovou pelerínou, olejomalba, anonym, okolo roku 1854.

© Schloss Schönbrunn Kultur- und Betriebsges.m.b.H./ Fotograf: Mühlbauer

Obr. 4: Zámok Possenhofen, commons.wikimedia.org/ Schlaier / CC BY-SA (<https://creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0>)

Obr. 5: Palác Hofburg, Viedeň.

© Schloss Schönbrunn Kultur- und Betriebsges.m.b.H./ Fotograf: Lois Lammerhuber

Obr. 6: Busta cisára Františka Jozefa, sadrový model, Johann von Halbig.

© Schloss Schönbrunn Kultur- und Betriebsges.m.b.H./ Fotograf: Alexander Eugen Koller

Obr. 7: Cisárska vila v meste Bad Ischl, commons.wikimedia.org/ Zairon / CC BY-SA (<https://creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0>)

Obr. 8: Arcivojvodkyňa Žofia na smrteľnej posteli, akvarel, Parabás, 1857.

© Schloss Schönbrunn Kultur- und Betriebsges.m.b.H./ Fotograf: Alexander Eugen Koller

Obr. 9: Cisárska rodina v zámockom parku Gödöllő, olejomalba, Vinzenz Katzler, 1882.

© Schloss Schönbrunn Kultur- und Betriebsges.m.b.H./ Fotograf: Alexander Eugen Koller

Obr. 10: Cisárovná Alžbeta, olej na plátne, Josef Matthäus Aigner, 1868.

© Schloß Schönbrunn Kultur- und Betriebsges.m.b.H./ Fotograf: Alexander Eugen Koller

Obr. 11: Cestovná toaletná súprava cisárovnej, výrobca Charles Odier, Paríž, okolo roku 1900.

© Schloss Schönbrunn Kultur- und Betriebsges.m.b.H./ Fotograf: Alexander Eugen Koller

Obr. 12: Letné šaty cisárovnej Alžbety z garderóby na ostrove Korfu.

© Schloss Schönbrunn Kultur- und Betriebsges.m.b.H./ Fotograf: Alexander Eugen Koller

Obr. 13: Cisárovná Alžbeta pri jazde v parku, olejomalba, Franz Adam, 1857.

© Schloss Schönbrunn Kultur- und Betriebsges.m.b.H./ Fotograf: Alexander Eugen Koller

Obr. 14: Cisárovná Alžbeta na jachte „Miramare“, L. Ruckgraber, 1907.

© Schloss Schönbrunn Kultur- und Betriebsges.m.b.H./ Fotograf: Alexander Eugen Koller

Obr. 15: Socha Achilla na zámku Achilleion na Korfu,

commons.wikimedia.org/ Rosa-Maria Rinkl (<https://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0>)

Obr. 16: Skladací snečník cisárovnej Alžbety z čiernej čipky.

© Schloß Schönbrunn Kultur- und Betriebsges.m.b.H./ Fotograf: Edgar Knaack

Obr. 17: Čierny čipkový vejár z vlastníctva cisárovnej Alžbety.

© Schloss Schönbrunn Kultur- und Betriebsges.m.b.H./ Fotograf: Alexander Eugen Koller

Obr. 18: Redukcia pamätníka cisárovnej Alžbety, Hans Bitterlich, odhalenie pamätníka v parku Volksgarten vo Viedni, 1907.

© Schloß Schönbrunn Kultur- und Betriebsges.m.b.H./ Fotograf: Alexander Eugen Koller

Schloss Hof

ODDYCH PO CISÁRSKY

RIEŠENIA

Časť 1

Alžbeta (1837 – 1898) bola rakúskou CISÁROVNOU a uhorskou KRÁLOVNOU. K jej úlohám patrilo priviesť na svet DETI a vítať ŠTÁTNYCH HOSTÍ. Nemala sa miešať do POLITIKY. Jedenkrát to však urobila, keď išlo o UHORSKO.

Časť 2

Alžbeta sa narodila v MNÍCHOVE a so svojimi SIEDMIMI súrodencami vyrastala veľmi slobodne. Jej bratranec František Jozef vyrastal vo VIEDNI a jeho matka ho od detstva pripravovala na úlohu CISÁRA. Zásnuby Františka Jozefa a Alžbety sa konali v kúpeľnom meste BAD ISCHL. V tamojšej CISÁRSKEJ VILE dodnes bývajú potomkovia cisárskej rodiny.

Časť 3

Cisársky pár mal ŠTYRI deti: TRI dcéry a JEDNÉHO syna. Ich syn menom RUDOLF sa mal po smrti otca stať cisárom.

Časť 4

Cisárovná veľa ŠPORTOVALA, aby si tým udržala štíhlu postavu. Jej obľúbeným športom bolo JAZDENIE. Keď bola na cestách, chodila na dlhé PRECHÁDZKY. Dlhé vlasy jej denne ČESALI a často v nich nosila DIAMANTOVÉ HVIEZDICE. Cisárovná nechcela, aby si ju ľudia obzerali, a preto si svoju tvár skrývala za VEJÁR.

Časť 5

Cisárovná Alžbeta podnikala cesty do KORUNNÝCH KRAJÍN monarchie. Jej najčastejšími dopravnými prostriedkami boli ŽELEZNICA a LOĎ. Na ostrove Korfu si nechala postaviť zámok ACHILLEION. Jej pobyty na ostrove využila na PRECHÁDZKY a písanie BÁSNÍ.

Časť 6

Cisárovná Alžbeta bola obeťou atentátu v roku 1898 v ŽENEVE. Bola pochovaná v KAPUCÍNSKEJ HROBKE vo Viedni. Jeden z cisárovniných mnohých pamätníkov sa nachádza v parku VOLKSGARTEN vo Viedni. V paláci Hofburg vzniklo SISI MÚZEUM na jej počesť.